

Òscar Dalmau: “Hem fet conya del Conde de Godó i no ha passat res”

Òscar Dalmau (Barcelona, 1974) és humorista, guionista i comunicador. Té ja 40 anys. Cada migdia ironitza sobre l'actualitat social i política al programa 'La competència, de Rac1, on és la veu de personatges com l'Angelina o en Jep Cabestany, i als vespres ens ajuda a destrossar una mica menys el català des d'"El gran dictat' a TV3. Entén l'humor com una eina reivindicativa i el considera un acte de supervivència. En aquesta entrevista li estirem la llengua per parlar de política tot i que en el fons ell és un amant del 'pop' català dels seixanta i l'encanta punxar música sota el nom de Phil Musical. Va començar de becari a El Terrat i, després, ha treballat a Catalunya Ràdio i a TV3 durant molts anys.

Blanca Blay i Caralp Mariné

En una entrevista recent, amb el teu company a 'La competència', l'Òscar Andreu, vau defensar que l'humor és un estat d'opinió. És també una eina de supervivència?

Totalment. De fet, jo crec que sense humor seríem bastant incapaços de sobreviure. Et dediques a fer humor i no cada dia estàs del mateix humor. Passen coses bones, no tan bones i, quan passen aquestes coses no tan bones, a nosaltres ens serveix l'humor per mirar de superar-les.

Avui dia és més influent 'La competència' que un editorial de 'La Vanguardia' a l'hora de generar estats d'opinió?

Nosaltres no intentem dir a la gent el que ha de pensar o no; simplement mirem de passar-nos-ho bé. Tampoc no volem pontificar com un editorial dels diaris. Per nosaltres és més senzill que tot això: intentem fer humor del que passa en l'actualitat, intentant expressar una mica tots els punts de vista.

Us ha portat mai problemes riure-us d'algú?

Aquí a 'La competència', no. Jo he tingut més problemes quan treballava amb humor d'imitació; quan treballes amb imitadors que imiten gent que existeix a la realitat, normalment acostumen a ser polítics, família reial...

“Seria complicat fer el nostre humor més destraler des d'un mitjà públic”

Però heu rebut pressions des de dalt per haver tractat certs temes espinosos?

Mai. Això també s'ha d'agrair. El nostre programa es pot fer perquè es fa des d'una ràdio privada;

des d'un mitjà públic seria una mica més complicat fer l'humor que fem nosaltres, que és un humor més destraler, un humor on et podrien estar enviant correus electrònics o trucant 26 associacions feministes perquè has deixat anar un personatge amb una opinió masclista, o alguna altra d'homòfoba. Hi ha acudits de tots els pals, des de l'humor negre, passant pel verd, amb algunes gotes d'humor blanc. Recordo que, quan feia 'Alguna pregunta més' a Catalunya Ràdio, els 'pollastres' més bèsties que vaig tenir van ser per un acudit sobre el Barça. Llavors encara era president el Núñez i hi havia un tall en què ell explicava que s'havia de fer alguna cosa perquè als voltants del Camp Nou no hi hagués prostitutes ni transvestits. Llavors a mi se'm va acudir rematar aquest tall en directe dient: "S'ha dit que el Barça, més que un club, és un 'puticlub'". Això, l'endemà va generar trucades al contestador del defensor de l'oient. Qualsevol persona que escolta un mitjà públic considera que el mitjà és seu i, per tant, qualsevol opinió que deixis anar serà analitzada amb 25 bisturís.

"Això és Rac1, no 'La Vanguardia'. Nosaltres som una petita república"

Te'n riuries mai del Conde de Godó?

Nosaltres hem fet conya, sí. Hem fet conyes dels 'jefes' i no ha passat mai res; vull dir que també és tractar-ho amb naturalitat. S'ha de diferenciar: això és Rac1, no 'La Vanguardia'. Sí que hi pot haver altres programes de la casa que tinguin tertulians que siguin articulistes del diari, però nosaltres aquí som una petita república.

És a dir, creus que, per exemple, la censura a un article de Sánchez Piñol no passarà mai a Rac1?

No ha passat. Dóna un bri d'esperança.

Quan va néixer 'La competència' vau optar per crear una sèrie de personatges ficticis però que representen personatges que podríem trobar en l'actualitat. Com decidiu quins personatges creeu?...

Bàsicament ens vam basar en les veus, partint d'una veu més que no pas d'un perfil.

A la inversa.

Sí. Si vosaltres escolteu els primers programes, els personatges no tenen res a veure amb el que han acabat sent; vull dir que també és 'xulo', això: en sis anys van evolucionant. El Jep Cabestany al principi era un soci del Barça, català, de l'Eixample, i el vam anar derivant cap a un falangista, un franquista superfatxa, homòfob, masclista, o sigui, tot el pitjor però catalanoparlant. Aquí la paròdia fàcil hauria sigut: com que és el dolent, fem-lo parlar en castellà, i dius no, aquí també n'hi ha que parlen català i moltes vegades fem conya, però el mateix personatge ho diu: "Aquí, quan va entrar Franco per la Diagonal, la Diagonal no era buida; hi havia gent que el rebia contenta". Tot això va naixent a través de les veus, partint de veus. Si veiem que una veu pot ser còmica o pot tenir recorregut, llavors ja li muntem un perfil.

Heu rebut alguna amenaça d'algun grup o d'algun anònim pel fet de ser políticament incorrectes?

Afortunadament nosaltres no, perquè jo crec que l'audiència és madura; la gent que ens escolta ha anat creixent gradualment amb el programa. A poc a poc hem anat provant si la diem de l'alçada d'un campanar i veus que ningú s'ofèn. La gent sap descodificar, sap que això no és un informatiu i

que les veus que surten al programa no són gent real sinó que són personatges. En el fons, nosaltres no deixem de fer titelles, un espectacle de ventriloquia, o sigui, que no m'imagino algú aixecant-se al teatre i dient-li al ventríloc: "Escolta, el que acaba de dir aquest personatge...". Bé, és que aquest personatge és de broma, és un titella. Per això et dic que nosaltres en aquest sentit hem tingut sort; en el fons és totalment normal que la gent que t'escolta descodifiqui que un acudit que et podria semblar feridor no el dius com a Òscar Dalmau o Òscar Andreu: l'està dient un ninot.

"De 'Charlie Hebdo' tots ens n'hem omplert la boca, però jo no l'he llegit mai. S'ha apuntat tothom al carro com si hi estiguéssim tots subscriptes"

Què opines de l'atac a la revista satírica 'Charlie Hebdo'?

Mira, jo et diré que de 'Charlie Hebdo' tots ens n'hem omplert la boca, però jo no l'he llegit mai; n'havia vist alguna portada a Internet, alguna d'aquestes caricatures amb Mahoma. Tot i que aquí s'ha apuntat tothom al carro com si tots estiguéssim subscriptes a 'Charlie Hebdo'. Per això et dic que jo tampoc no et puc parlar amb gaire propietat de la revista perquè no l'he llegida gaire. Sí que et puc dir que el que feien era agosarat, a més, havent rebut amenaces. Els 'tios' deien: "Doncs, en lloc de parar i frenar, nosaltres continuem"; aquí, realment 'chapeau' per part seva defensant la llibertat total d'expressió fins a les últimes conseqüències, fins a la mort. Has de tenir un parell de collons. Jo sincerament no sé si ho hauria pogut fer. Si veus que la teva vida corre perill, estàs amenaçat de mort, tens família, fills... compte! Són herois.

"L'únic límit que cal posar a l'humor és el mal humor; és a dir, un acudit mal fet"

Ha de tenir algun límit l'humor o la sàtira?

Jo crec que no. El límit de l'humor, i en això hi hem reflexionat moltes vegades amb l'Òscar, el límit de l'humor és el mal humor; o sigui, l'acudit mal fet. Si un acudit està ben fet, perquè un acudit no deixa de ser un procés intel·lectual en el fons, et fa riure. Tots hem rigut d'acudits d'humor negre, per exemple, de mort, de malalties terminals. Si l'acudit està ben construït, tu rius; després ve la reflexió 'a posteriori', pocs segons després d'haver rigut: "Hòstia, quina bajanada acabes d'explicar-me tu i acabo de riure jo", però he rigut, i això és símptoma que d'humor se'n pot fer sobre qualsevol tema.

També sobre la religió?

Sí, home i tant, sí, sí.

Quan deixes el micròfon, ets un 'tio' seriós?

Sóc més avorrit, això sí. No vaig explicant acudits per la vida, però intento estar sempre de bon humor, ja com un acte de supervivència que dèiem al principi.

I reivindicatiu?

Sí. És que, de fet, l'humor és reivindicatiu. És una crítica, no deixa de ser una crítica.

Has anat a alguna manifestació últimament?

Sí.

A quines?

Trobo que és una cosa molt íntima i, encara més, jo pateixo quan vaig a 'manis' perquè el meu 'jeto' és públic i això em toca una mica la moral perquè durant molts anys he fet ràdio sense haver donat la cara per la 'tele'. Jo sóc guionista i per escriure guions d'humor vas pel món observant la gent, però d'ençà que vaig començar a fer 'tele' em vaig adonar que això havia canviat i que ara era jo l'observat. És una putada perquè no pots anar pel carrer observant; a més, jo sóc tímid, tot i que no us ho sembli, però sóc molt tímid i acostumo a anar pel carrer mirant a terra. Quan vaig a actes reivindicatius, la gent et veu i pensa: "Mira, el de TV3". I he de dir no, jo vinc aquí a títol personal, i no barregem l'una cosa amb l'altra. És una mica com si em preguntessis el sentit del vot; és una cosa molt íntima.

"Jo formo part dels desencantats. Hòstia, és impossible que els polítics vagin a l'una a Catalunya?"

Com definiries el panorama polític català en una paraula?

Un panorama.

I l'espanyol?

Un altre de pitjor. El panorama polític espanyol no m'interessa tant com el d'aquí, potser perquè el d'aquí me'l sento a prop. Em sap greu que en l'àmbit polític no estiguin a l'altura de les demandes socials de certa part de la societat; hi ha una mica d'això que se'n diu el desencant. Jo formaria part d'aquests desencantats, de dir: "Hòstia, és impossible que els polítics vagin a l'una aquí?". En l'àmbit espanyol veus que tant el PSOE com el PP van a l'una quan es tracta de defensar la "unidad de la Constitución", no hi ha cap problema. I aquí això sembla que no és possible; no ho sé, esperem que sí.

Què penses de les noves formacions com Podem?

Jo crec que és un fruit del desencant. Fruit del desencant sorgeix Podem en l'àmbit espanyol i fruit del desencant aquí en l'àmbit català puja com l'espuma l'independentisme. Molta gent s'ha apuntat al carro per desencant. Aquí a Catalunya, el que el desencant en l'àmbit espanyol és Podem, jo diria que aquí és l'opció independentista, un altre paradigma, un altre model d'Estat.

"M'agradaria que en les eleccions catalanes sortís una opció que donés esperança a la gent"

Què et preocuparia que passés en els pròxims mesos?

M'agradaria que en les eleccions catalanes hi hagués un 100% de participació. Això estaria molt bé, i crec que seria una lliçó per a tothom. Crec que malauradament no serà així perquè hi ha una gran part de la gent desencantada que ho engega tot a la merda, que no vol sentir a parlar d'unes eleccions o que pot estar farta perquè últimament en l'àmbit català s'ha anat a votar 25 vegades. Però a mi m'agradaria això, una alta participació en les eleccions catalanes i que sortís de l'urna una opció qualsevol però que fos esperançadora, que donés esperança a la gent.

L'altre dia en un programa dèieu "Mira que són pesats...!" referint-vos al procés. Creus que

és massa?

No ho sé. Hi ha crítiques especialment aquí a Rac1: "Sempre esteu amb el mateix, el Basté, les tertúlies..." Doncs, escolta, les audiències no diuen això. Hi havia cert temor que fos un tema que s'estigués inflant des d'aquí, i quan te n'adones que després l'audiència rebenta els audímetres, penses: "Hòstia, a la gent li interessa; si no, hauria desconnectat la ràdio".

Ets un amant del 'pop' català dels anys seixanta. Què tenien aquells grups que no tenen els d'avui?

Tenien orquestres senceres al darrere. Avui dia és molt difícil sentir 'pop' orquestral. Hi havia tot un planter de gent, músics de conservatori que es dedicaven a acompanyar cantants. A principis dels setanta comencen a sortir els sintetitzadors i la gent que es dedica al negoci musical s'adona que amb un teclat pots substituir els 20 violins que tenies a l'orquestra perquè hi ha un botó que diu 'Violín'. I els 'saxos' i els trombons també se'n poden anar fora... Quan comencen a introduir-se els sintetitzadors, el so, pel meu gust, es va empobrint. Però és qüestió de pasta, tot plegat; és més barat tenir un teclista que et faci els sons de corda que tenir una secció de corda que faci d'acompanyament en una cançó d'amor. Malauradament, anem cap al 'low cost'.

Què més trobes a faltar d'aquella època?

Aleshores, la burgesia catalana estava implicadíssima en tot l'afer cultural. En aquella època, per exemple, es reunien cinc, sis o deu 'tios' amb pasta i deien: "S'ha de muntar una revista en català per a nens, perquè aprenguin català" i funden 'Cavall Fort'. O que s'ajuntin uns quants i muntin Edicions 62. Deien: "Això com ho fareu? Doncs mira, fem pasta a fons perdut i fins on duri". Això és el que ara trobo una mica a faltar; la figura del mecenes o la burgesia implicada en el tema cultural ha estat substituïda pel Verkami, però no és el mateix. En aquella època m'hauria agradat pensar que, si hagués volgut sortir un mitjà com CRÍTIC, hi hauria hagut gent amb pasta darrere que hi hagués ficat pasta.

En una conferència, el conseller de Cultura, Ferran Mascarell, deia que, tot i que la cultura catalana és molt present, la crisi ha suposat perdre un 20% de consumidors de l'oferta tradicional i un 20% de facturació. Quina és la manera de sortir-se'n?

No ho sé. Si no ho sap ell que és el conseller del ram... El que ha passat és que s'ha instal·lat la cultura de no pagar, valgui la redundància, per accedir a la cultura. Jo dec ser dels pocs que encara compren discos. El que sí que és veritat, que te n'adones després parlant amb companys que han editat llibres o amb músics que han editat discos, és que la gent es queixa molt de la pirateria, però els primers pirates estan dins de la indústria discogràfica i editorial. Que els autors només s'emportin un 10% de l'obra em sembla un atracament a mà armada, però són els autors mateixos els que han acceptat i han signat aquells papers.

A banda de la ràdio, també treballes a la televisió pública. Creus que TV3 compleix el rol social de mitjà públic després del debat sobre l'emissió de 'Ciutat Morta'?

Jo no sé gaire com va anar perquè no hi era a dins.

Però què en penses com a espectador, des de fora?

Com a espectador vaig agrair que es programés i que es pogués veure. El programa '.Cat' d'aquell dijous s'havia posat en contacte amb mi perquè preparaven un programa sobre l'humor, relacionat amb 'Charlie Hebdo', i arran de l'emissió del documental em van trucar desconvocant aquell programa perquè el farien sobre 'Ciutat Morta'. Jo me'l vaig mirar i realment vaig quedar satisfet

perquè hi havia un ventall de gent que tocava tots els pals: la mare d'un dels afectats, algú de l'Ajuntament, un representant de la Guàrdia Urbana que encara recordo... Dius: "Això és una televisió pública, portant totes les parts".

Quan us van donar el premi Ondas, vau tenir un record per a les ràdios de base lliures.

Nosaltres, amb l'Òscar, quan vam dir: "Escolta que s'ha de pujar a agrair l'Ondas, què diem?" Doncs una mica reivindicar les arrels i d'on sortim nosaltres i, de fet, d'on surt la majoria de gent que després s'ha guanyat la vida a la ràdio. Ràdios locals que són les primeres que tens a l'abast. De vegades tampoc no diem gaire sovint que ens estimem la gent que ens estimem; és una mica això també.

En recollir el premi, també vau parodiar la crítica cap al sistema d'immersió lingüística, fent una traducció simultània.

Era una mica parodiar o ironitzar sobre aquesta opinió generalitzada que aquí el castellà està perseguit i que estan obligats a parlar en català i que és prohibit el castellà, quan realment, si surts al carrer, el castellà l'escoltes cada dos per tres; no només el sents sinó que també el llegeixes, i no passa absolutament res. I una gran part del fet que se senti molt parlar castellà també és culpa dels catalanoparlants: aquí hem d'entonar el 'mea culpa' amb aquesta actitud mesella que, si algú ens parla en castellà, nosaltres canviem automàticament al castellà; no ha de ser pas així. Estic segur que la major part de castellanoparlants el català l'entenen a la perfecció; encara més, jo no canvio pràcticament mai al castellà si sóc aquí a Catalunya, ni amb taxistes pakistanesos, ni amb... i tothom m'entén.

"El ministre Wert és un 'tio' que no té sentit de l'humor. És un paio perillós"

O sigui, tu ets dels que responen en català fins que algú et diu 'no te entiendo'.

Exacte. Llavors sí que dius hòstia, si no m'entens, ja canvio i t'ho explicaré en castellà. Jo crec que tots hauríem de fer-ho això; és una manera molt natural de tractar la llengua. I a tots aquests que opinen que el castellà està perseguit jo els convidaria a acompanyar-me i veurien que al llarg de 12 hores, tot i jo parlar en català a tothom amb qui em vaig trobant, hi ha gent que em respon en castellà. Si entro en un bar, els preus i els menús estan en castellà; vull dir que la convivència entre el català i el castellà sempre ha estat així i no hi ha hagut cap mena de conflicte. És un tema que em toca bastant el voraviu, la llengua.

Si tinguessis davant el ministre Wert, què li diries?

No ho sé perquè em fa por, aquest home. No sé si té sentit de l'humor i a mi la gent que no té sentit de l'humor em fa por; bé, vull dir, no m'interessa. Si hi ha algú a qui se li fa alguna broma però no la torna, jo no me'l vull encreuar, i això em passa amb el ministre Wert: jo crec que és un 'tio' que no té sentit de l'humor i és un paio perillós.

'El gran dictat' és un concurs sobre el català que es parla al carrer. Quin és aquest català?

El que parlem tots nosaltres. Partint de la base que el català es destrossa, tots el destrossem, jo el primer. 'El gran dictat' busca entretenir, és un programa de 'tele', però si, a banda, el qui el veu se'n pot anar amb una paraula nova que no coneixia, doncs molt millor. Hi ha un munt de calcs del castellà que tu et penses que és el més normal del món i no és així; sort del lingüista. La gent se t'apropa pel carrer i et diu: "Fill, tu em sabràs dir com es diu en català això", i dius: "Escolti, jo no

sóc lingüista, jo sóc una cara que surt per la 'tele'; no es cregui res del que veu per la televisió”.

Creus que s'hauria d'exigir un nivell mínim de català als polítics?

Qualsevol que es dediqui a parlar en públic hauria de dominar el llenguatge; no és que hauria: ha de dominar el llenguatge com a un mecànic li demanes que sàpiga fer anar una clau anglesa.

Hem de valorar l'esforç que fa Rita Barberà de parlar en valencià?

Amb això de valorar els esforços... La gent que diu: “Home, però la Rita Barberà s'ha esforçat a parlar valencià”. Només faltaria! És l'alcaldeessa de València. És que si ella no sap parlar valencià... Em passa igual amb un 'tio' que es presenta a president del Govern espanyol: no pot ser que no tingui puta idea ni de català, ni de basc; bé, de gallec, suposo que sí en el cas de Rajoy, però de moment dels que han passat des que va morir Franco jo crec que no n'hi ha cap que hagi dominat les llengües cooficials. A vegades via Twitter repiulo algú que ha fet una fotografia a un lloc on hi ha una botiga on han fet un rètol i hi ha 25 faltes d'ortografia; sempre hi ha qui comenta: “Si estem denunciant això i fem mofa i befa i és gent que no sap escriure bé el català, llavors ja no escriurà mai més en català i sempre ho escriurà en castellà”. No fem mofa i befa. Trobo que això és una actitud d'un país de segona divisió, d'una llengua que no te la creus.